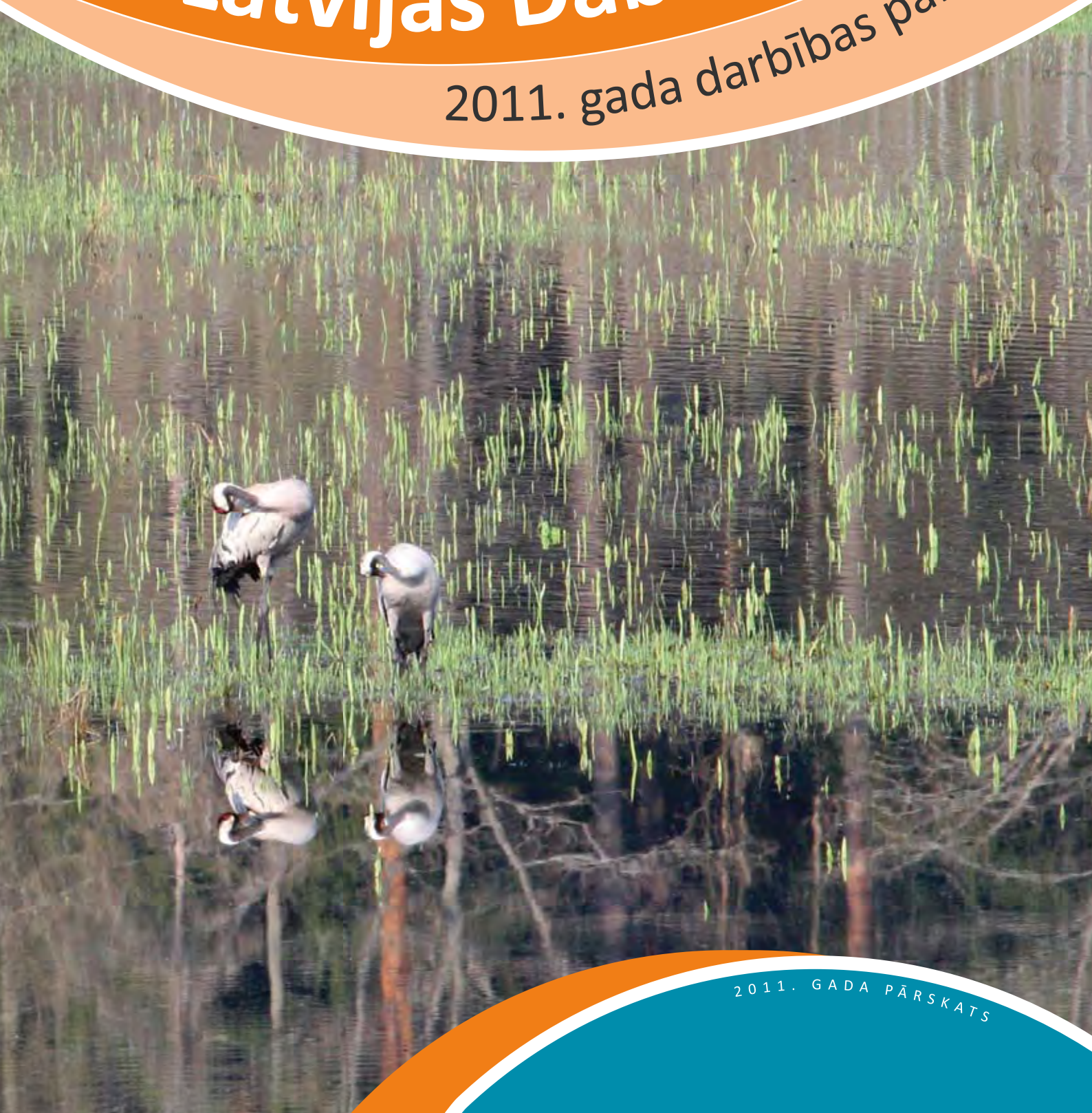

Latvijas Dabas fonda

2011. gada darbības pārskats

2011. GADA PĀRSKATS

Latvijas Dabas fonds dibināts 1990. gadā un savas pastāvēšanas laikā kļuvis par vienu no lielākajām dabas aizsardzības nevalstiskajām organizācijām Latvijā. Latvijas Dabas fonda misija ir Latvijas dabas daudzveidības saglabāšana. Lai to īstenotu, fonds darbojas dabas aizsardzības praktiskajā nodrošināšanā un sabiedrības izglītošanā par dabas daudzveidības nozīmi.

Galvenie LDF darbības virzieni:
*Dabas aizsardzības politika,
 Sabiedrība un dabas izglītība,
 Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmas,
 Aizsargājamas sugas un biotopi,
 Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas.*

Latvijas Dabas fonds
 Dzirnau iela 73-2
 Rīga, LV-1011
 Tālrunis: 67830999
 Fakss: 67830291
 E-pasts: ldf@ldf.lv
www.ldf.lv
http://twitter.com/ldf_lv

Saturs

Ievads. <i>Inga Račinska un Ģirts Strazdiņš</i>	2
Dabas interešu aizstāvība un sabiedrības izglītošana. <i>Daiga Brakmane un Lelde Eņģele</i>	4
DEMO FARM. <i>Gatis Eriņš</i>	5
Griezes biotopu atjaunošana Natura 2000 teritorijā	
Dvietes paliene. <i>Ilze Priedniece un Edmunds Račinskis</i>	6
Ilgspējīgas lauksaimniecības nodrošinājums pasaulē apdraudēto putnu sugu aizsardzībai lauku ainavā. <i>Jānis Reihmanis</i>	7
Ērgļi pāri robežām. <i>Jānis Ķuze</i>	8
MARMONI. <i>Ainārs Auniņš</i>	9
GORWIND. <i>Ainārs Auniņš</i>	9
Dabasdati.lv. <i>Daiga Brakmane un Nora Rustanoviča</i>	10
Ilgspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos. <i>Baiba Strazdiņa</i>	10
AGORA 2.0. <i>Baiba Strazdiņa</i>	11
TRINET. <i>Jānis Reihmanis</i>	11
MEATBALL. <i>Jānis Reihmanis</i>	12
SNOWBAL. <i>Gatis Eriņš</i>	12
Kartējuma apkopošana par Eiropas Savienības biotopiem. <i>Baiba Strazdiņa</i>	13
Natura 2000 teritoriju dabas aizsardzības plānu tūrisma infrastruktūras un kartogrāfiskā materiāla precizēšana. <i>Gundega Freimane</i>	13
Natura 2000 teritoriju monitorings. <i>Ainārs Auniņš</i>	14
Augu un biotopu monitorings. <i>Rūta Sniedze-Kretalova</i>	14
Bezmugurkaulnieku monitorings. <i>Voldemārs Spuņģis</i>	15
Zīdītāju monitorings. <i>Gunārs Pētersons</i>	15
Dabas aizsardzības plānu izstrāde. <i>Daiga Brakmane</i>	16
Skujaines un Svētaines ieleja. <i>Liene Auniņa</i>	16
Līvbērzes liekņa. <i>Liene Auniņa</i>	17
Zaļezera purvs. <i>Liene Auniņa</i>	17
Rožu purvs. <i>Gundega Freimane</i>	18
Aizkraukles purvs un meži. <i>Valda Baroniņa</i>	18
Melnā ezera purvs. <i>Valda Baroniņa</i>	19
Aklais purvs. <i>Jānis Reihmanis</i>	19
Latvijas Dabas fonda komanda	20
LDF atbalstītāji un ziedotāji	21

Ievads

Inga Račinska

Ģirts Straziņš

Latvijas Dabas fonda (LDF) darbība noris divos galvenajos virzienos – līdzdalība lēmumu pieņemšanā dabas aizsardzības jomā un praktiska dabas aizsardzība projektu ietvaros. 2011. gadā fonds aktīvi darbojās abās šajās jomās.

LDF padomes locekļi līdzdarbojās vairākās konsultatīvajās padomēs. Padomes priekšsēdētājs Ainārs Auniņš piedalījās lauku attīstības plānošanas jautājumu uzraudzībā, īpašu uzmanību pievēršot lauku attīstības politikas izstrādei nākamajam plānošanas periodam. Kā nozīmīgu LDF sasniegumu jāpiemin bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ) diferenciacijas apstiprināšanu un apsaimniekošanas noteikumu maiņu, kas pieļauj BVZ plaušanu jebkurā laikā, plaujot tikai vienu reizi gadā. Šos nosacījumus 2012. gada sākumā pieņēma Lauku attīstības programmas uzraudzības komiteja un sāka to saskaņošanu ar Eiropas Komisiju. Ļoti ceram, ka jau 2013. gadā šie noteikumi stāsies spēkā. Arī mežu likumdošanas nozares normatīvu, sertificēšanas un apsaimniekošanas jautājumi turpināja būt LDF prioritāšu galvgalī, īpaši pateicoties Jāņa Priednieka un Viestura Lārmaņa aktīvai līdzdalībai. Visa gada laikā LDF turpināja aktīvi līdzdarboties arī citu ar dabas aizsardzību saistītu normatīvo aktu izstrādē, kur liela loma bija Leldes Eņģeles pašizliedzīgajam darbam. Turpinājām līdzdarboties arī Eiropas Savienības līmeņa dabas aizsardzībā – g.k. Eiropas Vides biroja un CEE-WEB ietvaros, kuros LDF pārstāvēja leva Rove.

Lai veicinātu vides aizsardzības un zemkopības jomu sadarbību, 2011. gada maijā un decembrī rīkojām tikšanos ar vides un zemkopības ministriem, apspriežot aktuālos mežu aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumus. Šo tradīciju turpināsim arī 2012. gadā, aicinot uz sarunu abu nozaru ministrus.

Nozīmīga LDF darbības joma ir dabas aizsardzības projektu īstenošana. Šajā pārskatā atrodamas ziņas par visiem 2011. gadā notikušajiem projektiem. Nākamajā, 2012. gadā turpināsim īstenot iesāktos, taču uzsāksim arī jaunus. Pateicoties Eiropas Sociālā fonda finansētam projektam varēsim vēl sekmīgāk aizstāvēt sabiedrības intereses dabas daudzveidības saglabāšanā, aktīvi piedaloties lēmumu pieņemšanā, kā arī popularizējot un pilnveidojot dabas novērojumu dienasgrāmatu Dabasdati.lv.

Sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi kā vadošo partneri piedalīsimies divos jaunos LIFE+ programmas finansētos projektos – Hydroplan: Ķemeru nacionālā parka hidroloģiskā režīma atjaunošana, un FOR-REST: meža biotopu atjaunošana Gaujas nacionālajā parkā.

Sadarbībā ar vides konsultāciju uzņēmumu SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” uzsāksim vērienīgu projektu Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu kartēšanai Lietuvā. Šis projekts pilnveidos Latvijas dabas ekspertu zināšanas, kā arī uzlabos sadarbību starp abu valstu speciālistiem.

2011. gada 19. oktobrī rīkojām LDF dibinātāju kopsapulci, kurā piedalījās 39 dalībnieki, no tiem 32 dibinātāji. Sanāksmes laikā apspriedām LDF darbību pēdējo trīs gadu laikā, lielākos īstenotos projektus un ievēlējam jauno LDF padomi. Nākamajos trīs gados tajā darbosies Jānis Priednieks, Lelde Eņģele, Liene Auniņa, Aivars Petriņš, Ivars Kabucis, Jānis Ķuze un Inga Račinska. Pirmā jaunās padomes sēde notika 1. novembrī, kurā par padomes priekšsēdētāju tika ievēlēta Inga Račinska. Jaunās padomes vārdā īpaši vēlamies pateikties iepriekšējai LDF padomei par aktīvo un pašizliedzīgo darbu. Paldies, Ainār, Jāni, Viestur, Lelde, Ieva, Ivar un Liene!

Paldies visiem LDF sadarbības partneriem, ar kuriem kopīgi īstenojam projektus un iestājamies par dabas aizsardzības jautājumu iekļaušanu normatīvajos aktos! Paldies arī atbalstītājiem un ikvienam, kuram rūp Latvijas daba.

Inga Račinska,
LDF padomes priekšsēdētāja

Girts Strazdiņš,
LDF valde

Zīmējums: Dita Zagorska

Dabas interešu aizstāvība un sabiedrības izglītošana

2011. gadā LDF pievienojās divām nevalstiskajām organizācijām: Latvijas Pilsoniskajai aliansei un Eiropas Savienības un Krievijas pilsoniskās sabiedrības forumam. Latvijas Pilsoniskā alianse ir biedrība, kuras mērķis ir stiprināt pilsonisko sabiedrību Latvijā, atbalstot Latvijas nevalstisko organizāciju kopējās intereses un veidojot labvēlīgu vidi biedrību un nodibinājumu darbībai. Eiropas Savienības un Krievijas pilsoniskās sabiedrības forums ir platforma sadarbībai un koordinācijai pilsoniskās sabiedrības organizācijām no Eiropas Savienības un Krievijas.

LDF turpināja sadarbību ar Latvijas Ornitoloģijas biedrību, Pasaules dabas fondu, Latvijas Entomoloģijas biedrību, Latvijas Botāniķu biedrību un Vides aizsardzības klubu, formulējot un paūstot kopīgu viedokli bioloģiskās daudzveidības un mežu aizsardzības jomā.

Pārstāvot dabas aizsardzības intereses un iestājoties par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu, LDF piedalījās meža apsaimniekošanu regulējošo normatīvu izstrādes darba grupās. Ilgstošās un smagās diskusijās panāktie kompromisi Meža likuma grozījumos nepieļauj būtiski palielināt mežizstrādes intensitāti. Diskusijas par koku ciršanas noteikumiem un dabas aizsardzības prasībām meža apsaimniekošanā, kā arī par mežu FSC nacionālo standartu turpinās.

LDF turpināja lobēt dabas vērtību saglabāšanai svarīgos grozījumus lauku attīstības programmā, lai tiktu ieviesti diferencēti maksājumi par bioloģiski vērtīgo zālāju apsaimniekošanu un tiktu uzsākti meža vides pasākumi. Šie priekšlikumi ir atbalstīti Lauku attīstības plāna uzraudzības komitejā un iesniegti saskaņošanai Eiropas Komisijā.

2011. gadā tika aktualizēts arī dabas daudzveidības stratēģijas jautājums, jo tika pieņemta Eiropas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģija. Nākotnē tāda jāizstrādā arī Latvijai.

LDF pārstāvji 2011. gadā darbojās vairākās konsultatīvajās padomēs: Lubāna mitrāju kompleksa konsultatīvajā padomē, Mežu konsultatīvajā padomē, lauku attīstības programmas 2007. - 2013. gadam uzraudzības komitejā, Latvijas Vides aizsardzības fonda konsultatīvajā padomē, biedrībā „Latvijas Mežu sertifikācijas padome”, Medību saimniecības attīstības fonda konsultatīvajā padomē, Valsts Lauku tīkla sadarbības

padomē, Ķemeru nacionālā parka konsultatīvajā padomē, Gaujas nacionālā parka konsultatīvajā padomē un Slīteres nacionālā parka konsultatīvajā padomē.

Nodibinājuma „Latvijas Dabas fonds” dibinātāju kopsapulcē 2011. gada 19. oktobrī tika ievēlēta jauna LDF padome: Liene Auniņa, Lelde Eņģele, Ivars Kabucis, Jānis Ķuze, Aivars Petriņš, Jānis Priednieks un Inga Račinska. LDF ir 58 dibinātāji, kuriem jāsanāk kopā ne retāk kā reizi trīs gados, lai vēlētu fonda padomi. Padomi veido septiņi locekļi, kas kopā ar valdi lem par LDF ikdienas darbību un projektiem. Par padomes priekšsēdētāju ievēlēja Ingu Račinsku.

Turpinājās arī LDF „Stāstu cikls „Izvēlies dabas aizsardzību!”” sadarbībā ar Latvijas Universitātes Bioloģijas studentu asociāciju. Dabas un vides aizsardzības nozarē strādājošie, studenti un citi interesenti reizi mēnesī otrdienu vakaros pulcējās Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātē, lai dalītos pieredzē, kas gūta dažādos ikdienas dabas aizsardzības darbos un starptautiskos pasākumos. Martā, aprīlī un decembrī notikušajās sanāksmēs interesentiem bija iespēja klausīties ziņojumus par LDF projektiem – dabas aizsardzības plānu izstrādi, LDF starptautisko darbību un projektu „Ērgļi pāri robežām” – un par citu organizāciju notikumiem vai ceļojumu stāstiem. Studente Iluta Piljicka stāstīja par piedzīvojumiem brīvprātīgajā darbā Gruzijā, Inta Soma – par Dabas aizsardzības pārvaldes īstenoto sabiedriskā monitoringa programmu, un ornitologs Edmunds Račinskis stāstīja par putnu balsīm un to ierakstiem. Pasākumus kopumā apmeklēja 60 klausītāju. Stāstu cikls turpinās arī 2012. gadā.

2009. gadā LDF sāka vākt ziedojumus zivjērgļu mākslīgo ligzdu būvēšanai. Kopumā tika savākti 2 000 latu ar portāla ziedot.lv palīdzību. Lielākā daļa ligzdu tika uzbūvētas 2010. gadā, taču 2011. gada ziemas mēnešos un martā tika uzbūvētas vēl trīs mākslīgās ligzdas: divas Madonas un viena Limbažu novadā. Savukārt maija mēnesī notika intensīva zivjērgļu ligzdu pārbaude. Tika pārbaudītas 44 ligzdas, un lielākā daļa no tām bija apdzīvotas.

LDF interneta lapu gada laikā apmeklēja apmēram 24 tūkstoši unikālo apmeklētāju, bet fonda „Twitter” kontam bijis vairāk nekā 600 sekotāju.

Daiga Brakmane un Lelde Eņģele

2011. gadā LDF dibinātāju kopsapulcē tika ievēlēta padome nākamajiem trīs gadiem. Foto: Inese Pudāne

2011. gadā tika uzbūvētas trīs mākslīgās ligzdas ērgļiem. Foto: Aigars Kalvāns

DEMO FARM

Projekta pilnais nosaukums: Videi draudzīgas lauksaimniecības demonstrējumu saimniecību tīkla izveide Latvijā un Igaunijā
Projekta norises laiks: 2009. gada oktobris - 2011. gada septembris

Finansētāji: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, projekta partneri un Igaunijas – Latvijas programma 2007. - 2013. pārrobežu sadarbības programma Eiropas Teritoriālās sadarbības mērķa ietvaros

Projektu īsteno: SIA „Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības centrs”

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds un Igaunijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: Latvija un Igaunija

Projekta LDF daļas vadītājs: Gatis Eriņš

2011. gadā tika pabeigta projekta DEMO FARM īstenošana, izveidojot demonstrējumu saimniecību tīklu videi draudzīgas saimniecības popularizēšanai Latvijā un Igaunijā. Šajā demonstrējumu tīklā Latviju pārstāv desmit saimniecības: „Kurzemnieki” no Talsiem, „Jaun-leviņas” no Raunas novada, „Lejas Kleperi” no Smiltenes novada, „Lejaskerzēni” no Naukšēnu novada, „Lielkrūzes” no Jaunpiebalgas novada, „Mauriņi” no Alūksnes novada, „Silkalni” no Valmieras novada, „Valti” no Skrundas novada, „Vekši” no Valkas novada un „Vīksnas” no Alojas novada. Saimniecību tīklā iekļautas arī desmit saimniecības no Igaunijas. Informāciju par katru saimniecību var atrast LDF mājas lapā. Katrai saimniecībai eksperti izstrādāja detalizētu plānu, kurā tika iekļauti ieteikumi ilgtspējīgai saimniecīšanai, saglabājot dabas vērtības, ievērojot vides prasības un nodrošinot ekonomisko izaugsmi.

Saimniecības tika nodrošinātas ar informācijas materiāliem. Projekta ietvaros izstrādāti informācijas stendi, brošūras un citi palīgriki apmeklētāju izglītošanai.

Lai popularizētu izveidoto DEMO FARM saimniecību tīklu, 2011. gada vasarā notika atvērto durvju dienas saimniecībās „Jaun-leviņas”, „Vekši”, „Vīksnas”, „Mauriņi” un „Silkalni”. Pasākumos bija iespēja kopā ar saimniekiem, dabas ekspertiem Ilevu Rovi un Viesturu Lārmani, lauksaimniecības speciālistiem

Daini Arbidānu un Ingrīdu Grantīņu iepazīties ar saimniecībām, to dabas vērtībām, kā arī uzdot praktiskus jautājumus par saimniecīšanu. Visu dienu darbojās ģimeņu vides pētnieciskais centrs, kur ar dažādu spēļu, pētniecisko darbu, ekspedīciju un stāstu palīdzību varēja iepazīties ar dabu un lauksaimniecību. Pasākumus kopā apmeklēja vairāk nekā 350 cilvēku.

Labākā līdžinājā pieredze videi draudzīgai saimniecīšanai laukos tika apkopota grāmatā „Projekta DEMO FARM ietvaros sagatavotās rekomendācijas lauku attīstības politikas pilnveidošanai un videi draudzīgai saimniecīšanai”, kura pieejama LDF un pie projekta partneriem. Izdevums noder plašam lasītāju lokam – lauku attīstības politikas veidotājiem un zemes apsaimniekotājiem, kurus interesē praktiski ieteikumi saimniecīšanai.

Projekta laikā tika organizētas arī zemnieku mācības par tēmām: vide, dabas aizsardzība, ekonomiskie aspekti, demonstrēšanas pamatprasmes, kā arī igauņu valodas nodarbības. Kā vienu no interesantākajām zemnieki minēja praktisko nodarbību kopā ar šefpavāru Ēriku Dreibantu, kurš uzsvēra, ka restorānu viesi labprātāk izvēlas maltīti, kas gatavota no vietējā saimniecībā iegūtiem produktiem un ka arvien lielāki daļai patērētāju ir būtiski, kādu pārtiku iegādājas un no kādiem produktiem tiek gatavots ēdiens. Vairāk par šefpavāra ieteikumiem var lasīt LDF mājas lapā. Mācības tika augstu novērtētas, tāpēc plānots tās turpināt arī nākotnē.

Projekta starptautiskais noslēguma seminārs notika 15. un 16. septembrī Vidzemes Augstskolā Valmierā. Semināra otrajā dienā tika organizēta ekskursija uz trīs DEMO FARM saimniecībām Latvijā: ārstniecības augu saimniecību „Silkalni”, daudznozaru saimniecību „Jaun-leviņas” un tradicionāli apsaimniekoto saimniecību „Lielkrūzes”.

Lai arī projekts ir noslēdzies, visas DEMO FARM saimniecības ir atvērtas zinātkāriem apmeklētājiem. Lai apciemotu kādu no saimniecībām, meklējiet kontakta informāciju LDF mājas lapā, sazinieties ar saimniekiem un esiet gatavi piedzīvojumam!

Gatis Eriņš

„Lejas Kleperos” saimnieko kā senās dienās. Foto: Inga Račinska

Atvērto durvju dienā „Jaun-leviņu” saimniecībā. Foto: Inga Račinska

Griezes biotopu atjaunošana Natura 2000 teritorijā Dvietes paliene

Projekta norises laiks: 2010. gada oktobris - 2014. gada septembris

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE+ programma un Latvijas Vides aizsardzības fonds

Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds

Sadarbības partneri: ARK Nature, Ilūkstes novada dome, Elm Media, Vides risinājumu institūts

Projekta norises vieta: dabas parks un Natura 2000 teritorija „Dvietes paliene”

Projekta vadītājs: Edmunds Račinskis

Mājas lapa: www.dvietespaliene.lv

Mērķis:

atjaunot griezes ligzdošanas biotopus Dvietes palienes dabas parka vidusdaļā, kur paredzēta:

- 1) zālāju atjaunošana, izcērtot kokus un krūmus;
- 2) ganību ierīkošana atjaunotajos zālajos;
- 3) taisnotās Dvietes upes atjaunošana dabiskajā gultnē apmēram 2,4 km garā posmā.

Pirmajā pilnajā projekta darbības gadā uzsāka sagatavošanās Dvietes upes atjaunošanai, iesaistoties Nīderlandes ekspertiem no ARK fonda un uzņēmuma „Stroming”, kam ir ievērojama pieredze upju atjaunošanā savā valstī un citur Eiropā. Pēc projekta vietas izpētes eksperti sagatavoja apjomīgu ziņojumu ar ieteikumiem upes atjaunošanas tehniskā projekta izstrādei, ko līdz ar tehniskā projekta saskaņošanu veic VSIA „Melioprojekts”. Lai iepazītos ar līdzīgu projektu pieredzi upju ieleju atjaunošanā, projekta darbinieki devās divos pieredzes apmaiņas braucienos – uz ARK fonda upju atjaunošanas vietām Nīderlandē un uz atjaunoto Slampes palieni Ķemeru nacionālajā parkā.

Aizsākusies ar krūmu ciršanas talku 24. un 25. septembrī, gada beigās Dvietes palienē turpinājās krūmu un koku ciršana, atbrīvojot palieņu pļavas no aizauguma. Talkā piedalījās 40 cilvēki, un tās norise tika atspoguļota plašsaziņas līdzekļos, tostarp Latvijas Televīzijas raidījumā „Panorāma”. Līdz gada

beigām tika noslēgti līgumi par 33 ha zālāju atjaunošanu 2011./2012. gada ziemas laikā. Tā ir apmēram trešā daļa no projektā kopumā plānotā darbu apjoma. Nocirstie krūmi un koki tiek izvākti no palienes šķeldošanai vai malkas apkurei. Atjaunotās platības tiks noganītas ar ‘Highlander’ šķirnes liellopiem un ‘Konik’ zirgiem. 2011. gada vasarā ierīkots pirmais ganību aploks 26 ha platībā, kas veido jau pirms projekta ierīkotās ganību teritorijas paplašinājumu.

Turpinājās Dvietes palienes gruntsūdens līmeņa monitorings, kas projekta vietā notiek jau kopš 2007./2008. gada ziemas. Monitoringa dati ļaus sekot gruntsūdens līmeņa izmaiņām pēc upes dabiskās gultnes atjaunošanas. Uzsākts arī projekta mērķa sugas – griezes – monitorings, kas tiek veikts gan agrāk LDF projekta „Latvijas palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu saglabāšanai” ietvaros ierīkotajos maršrutos, gan jaunos – šī projekta vajadzībām izveidotos. Vides risinājumu institūts 14. jūlijā veica teritorijas lāzerskenēšanu no lidmašīnas, iegūstot ļoti precīzu un daudzveidīgu informāciju par palienes biotopiem. Salīdzinot aerofotogrāfēšanā iegūtus datus ar griežu sastopamības datiem, tiks izstrādāts modelis griezei piemērotu biotopu noteikšanai, kas būs izmantojams arī citās teritorijās.

2011. gadā tika izdots īss buklets, kas iepazīstina ar Dvietes palieni un LIFE+ projektu. Izgatavotas arī informācijas zīmes izlikšanai projekta pasākumu norises vietās. Visa gada laikā Elm Media uzņēma materiālus projekta filmai, pievēršot uzmanību gan norisēm dabā, tajā skaitā pavasara paliem un palienes putnu dzīvei, gan dažādiem projekta pasākumiem. Tika ierakstītas putnu balsis projektā plānotajam diskam ar Dvietes palienes dabas skaņām.

Pirmā projekta uzraudzības grupas sanāksme notika 9. jūnijā Bebreņē. Tās dalībnieki iepazīs ar projekta teritoriju, plānotajiem un aizsāktajiem biotopu apsaimniekošanas pasākumiem.

Ilze Priediece un Edmunds Račinskis

Sibīrijas skalbes ir ļoti raksturīgas Dvietes palienes pļavām. Foto: Ilze Priediece

Jānis Kuze iepazīstina Dvietes LIFE+ projekta pieredzes apmaiņas brauciena dalībniekus ar Slampes upes dabiskošanu. Foto: Edmunds Račinskis

Ilgspējīgas lauksaimniecības nodrošinājums pasaulē apdraudēto putnu sugu aizsardzībai lauku ainavā

Projekta norises laiks: 2010. gada septembris - 2015. gada augusts

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE+ programma, Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Lietuvas Republikas Vides ministrija, projekta partneri

Projektu īsteno: Baltijas Vides Forums – Lietuva

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds, AS „Goldengrass”, Žuvintas biosfēras rezervāta administrācija, Kretingas Valsts mežsaimniecības uzņēmums

Projekta norises vieta: Natura 2000 teritorijas: Papes dabas parks, Liepājas ezera dabas liegums un četras teritorijas Lietuvā

Projekta LDF daļas vadītājs: Jānis Reihmanis

Mājas lapa: www.meldine.lt

Mērķi:

atjaunot grīšļu kauķa ligzdošanai nozīmīgus biotopus, veicināt to uzturēšanas ekonomisko un sociālo motivāciju ilglaicīgai apsaimniekošanai, ieviest atbilstošus demonstrēšanas un agrovīdes pasākumus, lai palielinātu grīšļu kauķa ligzdošanai piemēroto biotopu platību, kā arī veicināt sabiedrības izpratni par grīšļu kauķa aizsardzību un tai nepieciešamajiem pasākumiem.

Grīšļu kauķis ir vienīgais pasaulē apdraudētais dziedātājputns, kas ligzdo kontinentālajā Eiropā. Šī retā suga pasaulē ligzdo tikai astoņās valstīs, tai skaitā arī Lietuvā un Latvijā. 2007. gadā Lietuvā ligzdojošās populācijas lielums bija apmēram 150 dziedošu tēviņu. Latvijā to skaits samazinājies un nepārsniedz trīs tēviņus, turklāt ne katru gadu. Grīšļu kauķis ligzdo tikai īpašās vietās – galvenokārt atklātos zāļu purvos, retāk dižo aslapju audzēs un palienēs. Mūsdienās atklāto zāļu purvu un palieņu pastāvēšanu apdraud pļaušanas pārtraukšana, dzīvotņu nosusināšana un

citāda pārveidošana. Tādēļ sugas pastāvēšana ir cieši saistīta ar ilgtspējīgu lauksaimniecību.

LDF projektā nodrošinās grīšļu kauķa ligzdošanai un migrācijai nozīmīgu biotopu atjaunošanu dabas parka „Pape” Nīcas un Rucavas novadā, kā arī dabas liegumā „Liepājas ezers” Liepājas pilsētā, Nīcas un Grobiņas novadā.

Biotopu atjaunošanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai paredzēts veikt grīšļu kauķa, griezes un ķikuta, kā arī veģetācijas monitoringu. Iegūto pieredzi plānots prezentēt projekta ietvaros organizētā starptautiskā zinātniskā konferencē. Tāpat paredzēta sadarbība un pieredzes apmaiņa ar to valstu dabas aizsardzības speciālistiem, kurās sastopamas ligzdojošās grīšļu kauķa populācijas (Polijas, Baltkrievijas, Vācijas, Krievijas Kaļiņingradas apgabala u.c.).

Projekta ietvaros paredzēts plašs sabiedrības informēšanas darbs – informācijas stendu uzstādīšana projekta teritorijās, sanāksmes, individuālas konsultācijas ar zemju īpašniekiem, mājas lapas izveide, drukāto informatīvo materiālu sagatavošana (bukleti, kalendāri, grāmata bērniem u.c.).

2011. gadā projekta vietās ir uzsākti veģetācijas, barošanās bāzes un ūdenslīmeņa pētījumi, lai novērtētu šo datu izmaiņas projekta gaitā. Projekta ietvaros tika rīkota starptautiskās grīšļu kauķa aizsardzības grupas sanāksme, kuras laikā tika diskutēts par sugas stāvokli un aizsardzības problēmām visā ligzdošanas areālā un ziemošanas vietās.

Jānis Reihmanis

Projekta seminārs par pļavu atjaunošanu Liepājas un Papes ezeru piekrastē 2011. gada oktobrī Rucavas kultūras nama zālē. Foto: Jānis Reihmanis

Putnu uzskaitē Liepājas ezera dienvidu gala pļavās 2011. gada maijā. Foto: Jānis Reihmanis

Ērgļi pāri robežām

Projekta norises laiks: 2011. gada jūlijs - 2013. gada jūnijs
Finansētāji: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, projekta partneri un Igaunijas – Latvijas programma 2007. - 2013. pārrobežu sadarbības programma Eiropas Teritoriālās sadarbības mērķa ietvaros

Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds
Sadarbības partneris: Igaunijas Ornitoloģijas biedrība

Projekta norises vieta: Latvija un Igaunija

Projekta vadītājs: Jānis Ķuze

Mājas lapa: projekta sadaļa www.dabasdati.lv

2011. gada vidū LDF uzsāka jaunu pārrobežu sadarbības projektu, kurā kopīgi ar Igaunijas Ornitoloģijas biedrību tiks veikta divu ērgļu sugu – jūras ērgļa un zivjērgļa izpēte, kā arī īstenots sabiedrības (it īpaši – meža nozares darbinieku) izglītošanas darbs. Pirmajā projekta pusgadā veikti projekta uzsākšanas darbi, pabeigta zivjērgļa monitoringa pirmā sezona, izdots „Lielo ligzdu lauka noteicējs”, sagatavota foto izstāde un uzsākti priekšdarbi interneta tiešraides nodrošināšanai no ērgļu ligzdām.

Nozīmīgākie lauka darbi ir veikti zivjērgļu izpētes jomā. Abās programmas valstīs ir veikts monitoringa. Latvijā pārbaudītas 122 zivjērgļa ligzdošanas vietas, 64 no tām tika konstatētas apdzīvotas ligzdas (lielākais skaits pēdējo piecu gadu laikā). Apsēkotajās ligzdās gredzenots 91 mazulis (no tiem 88 ar krāsainajiem gredzeniem), veikti arī vairāki interesanti gredzenu nolasiņumi – piemēram, putns, kas savulaik gredzenots kā mazulis ligzdā pie Ērgļiem, trīs gadus vēlāk konstatēts jau kā ligzdojošs pieaugušais putns netālu no Druvienas. Igaunijā, kur kontrolētas 59 ligzdas, ligzdošanas sekmes 2011. gadā bija nedaudz zemākas nekā Latvijā.

Decembra vidū tika izdots “Lielo ligzdu noteicējs” – nozīmīgākā no projekta laikā paredzētajām publikācijām. Noteicēja mērķauditorija ir meža nozares darbinieki un tā uzdevums ir palīdzēt noskaidrot mežā atrastu lielu ligzdu piederību sugai. Noteicējā

apskatītas 14 putnu sugas, sākot ar zvirbulvānagu kā mazāko un beidzot ar jūras ērgli, klinšu ērgli un melno stārķi – kā lielākajiem. Vairākumam sugu veltīts viens atvērums, kurā sniegts ligzdu apraksts, vēršot uzmanību uz raksturīgākajām to pazīmēm. Katras sugas vai sugu pāra sadaļā iekļautas vairākas ligzdu fotogrāfijas, sniegts pārskats par ligzdu būvēšanai izvēlētajām koku sugām, ligzdu augstumu virs zemes, to izmēriem, ligzdu maiņu starp dažādām putnu sugām, kā arī ligzdu izmantošanas fenoloģiju. Noteicējs izdots latviešu un igauņu valodā, un tiks izplatīts meža un dabas aizsardzības nozaru darbiniekiem projekta semināru laikā. Plašākam interesentu lokam pieejama noteicēja elektroniskā versija, kas atrodama portāla Dabasdati.lv sadaļā „Eagles”.

Novembra vidū Latvijas Dabas muzejā tika atklāta projekta foto izstāde, kurā apskatītas abas projekta ērgļu sugas – jūras ērglis un zivjērglis. Fotogrāfiju autori ir Igaunijas un Latvijas dabas fotogrāfi, un to uzņemtajos attēlos redzamas gan dažādas ērgļu dzīves ainas, gan pētnieku darba ikdienu. Izstāde, kurā apskatāmas 33 fotogrāfijas, ir iecerēta kā ceļojoša – laikā līdz projekta beigām 2013. gada vidū tā tiks izstādīta dažādās Latvijas vietās, par ko vairāk informācijas var atrast projekta sadaļā portālā Dabasdati.lv. Līdzīga izstāde ceļo arī Igaunijā, kur pirmo reizi skatītājiem tā tika atrādīta Tartu Universitātes bibliotēkas telpās.

Projekts ir devis labu iespēju stiprināt saites starp Latvijas un Igaunijas dabas pētniekiem – tā laikā gandrīz katru mēnesi ir notikušas projekta partneru tikšanās un veikts kopīgs darbs ērgļu izpētē, kā arī uzsākti gatavošanās darbi videonovērošanas sistēmu izveidošanā pie ērgļu ligzdām. Projekta ietvaros notikušas arī plašākas sanāksmes – decembra sākumā notika pirmā projekta uzraudzības grupas sanāksme, kurā piedalījās 15 pārstāvji no Latvijas un Igaunijas dabas aizsardzības organizācijām, meža apsaimniekošanas un uzraudzības organizācijām, kā arī uzņēmumiem.

Jānis Ķuze

Jūras ērgļa ligzda, pie kuras tiks uzstādīta kamera translēšanai internetā.
Foto: Jānis Ķuze

Zivjērgļu pētnieks Aigars Kalvāns ar tikko apgredzenotu zivjērgļa mazuli.
Foto: Igors Deņisovs

MARMONI

Projekta pilnais nosaukums: Inovatīvas pieejas jūras bioloģiskās daudzveidības monitoringam un dabas vērtību aizsardzības stāvokļa novērtēšanai Baltijas jūrā

Projekta norises laiks: 2010. gada oktobris - 2015. gada marts

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE+ programma, projekta partneri u.c. donori

Projekta īsteno: Baltijas Vides Forums-Latvija

Sadarbības partneri: Latvijas Hidroekoloģijas institūts, Vides risinājumu institūts, Latvijas Dabas fonds, Dabas aizsardzības pārvalde, Baltijas Vides Forums-Igaunija, Igaunijas Jūras institūts, Somijas Vides institūts, Somijas Medniecības un zvejniecības izpētes institūts un Zviedrijas Vides aizsardzības aģentūra

Projekta norises vieta: Baltijas jūra

Projekta LDF daļas vadītājs: Ainārs Auniņš

Mērķis:

izstrādāt inovatīvu pieeju, lai novērtētu jūras bioloģisko daudzveidību un aizsardzības stāvokli, kā arī apzinātu cilvēka ietekmes apmērus.

Projekta ietvaros tiks izstrādāta inovatīva jūras bioloģiskās daudzveidības monitoringa un novērtējuma pieeja, balstoties uz vienotu indikatoru sistēmu; kā arī praksē tiks pārbaudītas un izvērtētas monitoringa un novērtējuma metodes.

LDF projektā ir atbildīgs par bioloģiskās daudzveidības indikatoru izstrādi, kuri saistīti ar putniem, kā arī šo indikatoru un monitoringa metožu testēšanu.

Izstrādājot ar putniem saistītus monitoringa indikatorus, tiek veidoti gan atsevišķi sugu indikatori, gan arī kompleksie indikatori, kurus veido vairāku sugu informācija. Indikatoriem jāraksturo gan individuāli aizsargājamo sugu aizsardzības stāvoklis (izpildot Putnu direktīvas prasības), gan Baltijas jūras vides stāvoklis (izpildot Jūras struktūrdirektīvas prasības). Atbilstoši šiem indikatoriem tiks izveidota monitoringa sistēma un jūras bioloģiskās daudzveidības kompleksā novērtējuma sistēma.

Projekta darbi paredz arī konvencionālo monitoringa metožu (uzskaites no krasta, kuģa un lidmašīnas) efektivitātes analīzi un savstarpējo salīdzinājumu, kā arī inovatīvas datu ievākšanas metodes testēšanu, kurā dati par putnu sastopamību un skaitu tiek ievākti, izmantojot jūras putnu fotografēšanu no lidmašīnām ar augstas izšķirtspējas RGB un termālajām kamerām, izstrādājot objektu automatizētas atpazīšanas algoritmus.

Ainārs Auniņš

GORWIND

Projekta pilnais nosaukums: Rīgas līcis kā vēja enerģijas resurss
Projekta norises laiks: 2010. gada novembris - 2012. gada oktobris

Finansētāji: Igaunijas – Latvijas programma 2007. - 2013. pārrobežu sadarbības programma Eiropas Teritoriālās sadarbības mērķa ietvaros

Projekta īsteno: Tallinas Tehnoloģiju Universitātes Jūras sistēmu institūts

Sadarbības partneri: Latvijas Universitāte, Latvijas Hidroekoloģijas institūts, Latvijas Dabas fonds, Tartu Universitāte, Igaunijas Dabaszinātņu universitāte un Igaunijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: Rīgas jūras līcis

Projekta LDF daļas vadītājs: Ainārs Auniņš

Mērķis:

dot zinātniski pamatotu informāciju par vēja enerģijas izmantošanas iespējām Rīgas līcī.

Projekts sagatavos lēmumu pieņēmējiem un potenciālajiem vēja enerģijas izmantotājiem ticamu iespējamās vēja enerģijas informāciju no augstas izšķirtspējas attālās izpētes datiem, krasta mērījumiem un reģionālajiem klimata modeļiem. Šos datus papildinās informācija par roņu un jūras putnu izmantotajiem biotopiem dažādās to dzīves cikla daļās. Projekta teritorija ir viss Rīgas jūras līcis uz austrumiem no 22. meridiāna.

LDF kopā ar igauņu kolēģiem veic jūras putnu uzskaites no lidmašīnām maršrutos, kas blīvi noklāj projekta teritoriju. Tie izvietoti ik pa trīs kilometriem, izņemot dziļākās vietas, kur tie izvietoti ik pa sešiem kilometriem. Putnu uzskaites tiek veiktas piecas reizes projekta laikā visos gadalaikos – divas reizes pavasarī un pa vienai reizei vasarā, rudenī un ziemā. 2011. gadā pabeigtas visas pavasara, vasaras un rudens uzskaites. No iegūtajiem uzskaišu datiem tiek modelēta sugu izplatība un blīvums visā projekta teritorijā, iegūstot blīvuma kartes ar izšķirtspēju viens kilometrs. Rezultāti tālāk tiks izmantoti Rīgas jūras līča telpiskā plāna izveidē.

Ainārs Auniņš

Kajakā ir vieni no putniem, kas projekta ietvaros tiek skaitīti, lai novērtētu jūras bioloģisko daudzveidību. Foto: Ainārs Auniņš

Projektā tiek veiktas jūras putnu uzskaites no lidmašīnām. Foto: Ruslans Matrozis

Dabasdati.lv

Projekta norises laiks: kopš 2008. gada decembra
Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds un Latvijas Ornitoloģijas biedrība
Sadarbības partneri: Diena.lv, žurnāls „GEO” un karšu izdevniecība „Jāņa sēta”
Projekta norises vieta: visa Latvija
Projekta vadītājas 2011. gadā: Ilze Ķuze un Daiga Brakmane
Mājas lapa: www.dabasdati.lv

Dabas novērojumu dienasgrāmatā Dabasdati.lv ikviens var dalīties savos novērojumos dabā – ziņot par savvaļas augiem un dzīvniekiem. Nofotografējot nepazīstamu augu vai dzīvnieku un ievietojot fotogrāfiju Dabasdati.lv, eksperti palīdzēs noteikt tā sugu. Visa informācija iespējami precīzi tiek piesaistīta Latvijas kartei, tāpēc portālā apkopotus datus var izmantot arī bioloģiska rakstura pētījumiem.

No 2010. gada oktobra līdz 2011. gada martam Dabasdati.lv lietotāji tika aicināti ziņot par pagrabos ziemojošajiem sikspārņiem, iesaistot šajā pasākumā 33 skolas un vairākus individuālos ziņotājus. Līdz šim Latvijā, veicot regulārus sikspārņu pētījumus no 1977. līdz 2010. gadam, bija zināmi 523 pagrabi, kuros ziemo sikspārņi. Dabasdati.lv veiktās aptaujas rezultātā šis zināšanas ievērojami papildinājās – iegūtas ziņas par 150 iepriekš sikspārņu pētniekiem nezināmiem pagrabiem, kuros ziemoja 346 garausainie sikspārņi (128 pagrabos) un 105 ziemeļu sikspārņi (42 pagrabos). Saņemtas arī ziņas par diviem pagrabiem, kuros ziemoja diķu naktsikspārnis, Naterera naktsikspārnis un ūdeņu naktsikspārnis.

Pirmajā 2011. gada pavasara dienā Dabasdati.lv komanda devās ekspedīcijā uz Vecdaugavas dabas liegumu Rīgā. Kopā ar Dabasdati.lv lietotājiem un dabas ekspertiem. Izbraukumā piedalījās arī Latvijas Televīzijas raidījuma „Panorāma” filmēšanas grupa ar žurnālisti Judīti Cunku.

2011. gadā portālā Dabasdati.lv saņemti 15 941 novērojumi (kopā 43 423) un pievienotas 7 726 (kopā 18 562) dzīvnieku un augu fotogrāfijas. Visbiežāk ziņots par putniem (70%), tauriņiem (8%) un zidītājiem (5%), pārējos gadījumos (17%) ziņots par vabolēm, spārēm, augiem, abiniekiem, rāpuļiem un sēnēm. Dabasdati.lv portāls apmeklēts 76 520 reizi, pavisam kopš 2008. gada novembra tajā reģistrējušies 1 253 lietotāji.

2012. gadā Dabasdati.lv būs pieejami arī angļu un krievu valodā, tiks izveidoti 20 sugu noteicēji un interneta tiešraidē varēs sekot ērgļu ligzdās notiekošajam.

Daiga Brakmane un Nora Rustanoviča

*Dabasdati.lv pavasara ekspedīcijā ar Latvijas Televīzijas raidījumu „Panorāma” Valda Baroniņa stāsta par pirmajiem pavasara augiem.
Foto: Daiga Brakmane*

Ilgspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos

Projekta norises laiks: 2008. gada maijs - 2011. gada aprīlis
Finansētāji: Eiropas ekonomikas zonas finanšu instruments un Norvēģijas valdības divpusējais finanšu instruments
Projektu īsteno: Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”
Sadarbības partneris: Latvijas Dabas fonds
LDF īstenotā aktivitāte: Tūrisma attīstības plānu izstrāde četrām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Latvijā
Projekta norises vieta: Natura 2000 teritorijas: Rāznes nacionālais parks, Abavas senlejas dabas parks, Dvietes palienes dabas parks un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piekraste
LDF daļas vadītāja: Baiba Strazdiņa

Projekta „Ilgspējīga dabas resursu izmantošana un apsaimniekošana Natura 2000 teritorijās – populāros un potenciālos tūrisma galamērķos” īstenošanas pēdējā gadā tika pabeigta tūrisma attīstības plānu izstrāde Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta piekrastei, Abavas senlejas dabas parkam, Dvietes palienes dabas parkam un Rāznes nacionālajam parkam. Tika organizēta elektroniska plānu apspriešana, veicināta to apstiprināšana novadu domēs un plānošanas reģionu padomēs, kā arī sarīkoti plānu izstrādes noslēguma semināri.

Papildus tika sagatavoti un publicēti plānu kopsavilkumi un, demonstrējot vienkāršus un ērti izmantojamus soļus jaunu tūrisma maršrutu izstrādei un aprakstu noformēšanai, sagatavotas tematiskas ceļojumu maršrutu lapas projekta teritoriju dabas un kultūras vērtību iepazīšanai.

Plānu, to kopsavilkumu un ceļojumu maršrutu lapu elektroniskās versijas ir pieejamas LDF mājas lapā. Projekta laikā gūtā pieredze tika prezentēta Latvijas Lauku tūrisma asociācijas „Lauku ceļotājs” organizētās Baltijas Dabas tūrisma konferences laikā.

Baiba Strazdiņa

Ar ķērpju pasauli iepazīstas biedrības „Abavas senlejas attīstības centrs” valdes priekšsēdētāja Iveta Piese. Foto: Baiba Strazdiņa

AGORA 2.0

Projekta norises laiks: 2010. gada aprīlis - 2012. gada decembris
Finansētāji: Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) Baltijas jūras reģiona programma 2007.-2013. gadam un projekta partneri
Projektu īsteno: Greifsvaldes Universitāte (Vācija)

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds, Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”, Tūrisma attīstības valsts aģentūra un vēl 20 nevalstiskās organizācijas, valsts institūcijas, biznesa pārstāvji un zinātnes institūti no desmit Baltijas jūras reģiona valstīm

Projekta norises vieta: Baltijas jūras reģiona valstis: Zviedrija, Somija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Vācija, Polija, Dānija, Krievija un Baltkrievija

LDF daļas vadītāja: Baiba Strazdiņa

Mājas lapa: www.agora2-tourism.net

Mērķis:

uzlabot Baltijas jūras reģiona identitāti, izcelt tā unikālo dabas un kultūras mantojumu un veicināt šī mantojuma ilgtspējīgu izmantošanu.

AGORA 2.0 ir starptautisks projekts. Projektā ir iesaistījušies 24 partneri no visām Baltijas jūras reģiona valstīm. 2011. gadā projekta ietvaros tika veikti vairāki pētījumi par Baltijas jūras reģiona valstu kopīgajām iezīmēm, ko izmantot, stiprinot Baltijas jūras reģiona valstu tūrisma produktu kopīgo identitāti. Izveidota tūrisma informācijas sistēma BASTIS, kuru varēs izmantot jaunu tūrisma produktu veidošanā un esošo pilnveidošanā, kā arī uzsāka Baltijas jūras reģiona dabas un kultūras mantojumu izceļošu tūrisma piedāvājumu veidošana.

Šīs aktivitātes ietvaros LDF sadarbībā ar Latvijas Lauku tūrisma asociāciju „Lauku ceļotājs” un Baltkrievijas lauku tūrisma asociāciju „Atpūta laukos” ir sagatavojis materiālus Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Baltkrievijas mežu ceļvedim, kas tiks izdots 2012. gada pirmajā pusē.

Baiba Strazdiņa

TRINET

Projekta norises laiks: 2008. gada decembris - 2011. gada maijs
Finansētāji: Ziemeļu Ministru padome un Vācijas Vides fonds

Iesaistītās organizācijas: Centrālās un austrumu Eiropas valstīs projektu vada Asociācija Ronas dabas un ainavas attīstībai sadarbībā ar Latvijas Dabas fondu. Ziemeļeiropas un Baltijas valstīs projektu vada Latvijas Dabas fonds sadarbībā ar WWF Zviedrija, Dienvidrietumu Somijas tradicionālo lauku ainavu biedrību, Norvēģijas ziemeļvalstu ainavu organizāciju un Starptautiskās ekoloģu asociācijas Minskas nodaļu.

Projekta norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītājs: Jānis Reihmanis

Projekta mērķis:

izveidot starpvalstu sadarbības tīklu, lai veicinātu bioloģiski un ainaviski vērtīgu zālāju aizsardzību un apsaimniekošanu.

Projektā tika apvienoti divi pēc mērķiem līdzīgi, bet atšķirīgu finansētāju atbalstīti projekti. Projekts „TRINET – uz dabas aizsardzību vērstas zālāju apsaimniekošanas sadarbības tīkla izveide Centrālajā un Austrumeiropā” lielā mērā uzskatāms par 2007. gadā Siguldā notikušā līdzīga nosaukuma semināra ideju realizāciju. Projektā iesaistīto valstu (Latvija, Igaunija, Somija, Rumānija, Bulgārija, Ungārija, Slovākija, Vācija un Austrija) dabas aizsardzības un lauksaimnieku organizācijas veido kopēju sadarbības tīklu, lai nodrošinātu pieredzes apmaiņu jautājumos, kas skar lauksaimniecības zemju bioloģiskās daudzveidības un lauku ainavas saglabāšanu. Viens no projekta mērķiem ir veicināt turpmāku sadarbību zālāju apsaimniekošanas projektu īstenošanā.

Ziemeļu Ministru padomes finansētā projekta „Ziemeļvalstu, Baltijas un Krievijas/Baltkrievijas sadarbība bioloģisko daudzveidību veicinošā lauksaimniecībā” noslēgumā tika izdota grāmata „Ziemeļvalstu, Baltijas un Baltkrievijas risinājumi bioloģisko daudzveidību veicinošā lauksaimniecībā” angļu valodā, kurā apkopota projektā iesaistīto valstu pieredze dabai draudzīgā un ekonomiski izdevīgā saimniekošanā. Rakstu krājumā apkopoti 14 autoru raksti no Somijas, Latvijas, Zviedrijas, Norvēģijas un Baltkrievijas. Katrā no tiem sniegts apskats par veiksmīgiem piemēriem, kā saimniekot videi un dabai labvēlīgā veidā, tai pašā laikā nodrošinot lauku ilgtspējīgu ekonomisko attīstību. Grāmata ir pieejama LDF birojā un mājas lapā.

Jānis Reihmanis

Projekta plānošanas sākums Zviedrijā. Foto: Baiba Strazdiņa

Projekta ietvaros izdotā rakstu krājuma izplatīšana interesentiem. Foto: Jānis Reihmanis

MEATBALL

Projekta norises laiks: 2011. gada novembris - 2013. gada decembris

Finansētājs: Swedbank (Zviedrija)

Projektu īsteno: WWF Zviedrija

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds un Igaunijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: Latvija, Igaunija un Zviedrija

Projekta LDF daļas vadītājs: Jānis Reihmanis

Projekta sagatavošanas fāzē, kas ilga no 2011. gada jūlija līdz oktobrim, tika izvēlētas modeļsaimniecības, kurās attīstīt ekoloģiski un ekonomiski ilgtspējīgas saimniekošanas metodes, lai mazinātu barības vielu noteci uz Baltijas jūru un veicinātu bioloģisko lauksaimniecību. Projekta laikā gūtās pieredzes popularizēšanas mērķis ir sniegt vairāk informācijas dažāda līmeņa (nacionālā un starptautiskā) amatpersonām, lai ietekmētu politikas veidošanu un lēmumu pieņemšanu, kas savukārt radītu priekšnoteikumus tirgus risinājumiem ilgtspējīgas lauksaimnieciskās ražošanas metožu izmantošanai.

Projekta īstenošana uzsākta tikai 2011. gada nogalē un tāpēc līdz gada beigām tika ievadīti tikai atsevišķi apsaimniekošanas pasākumi saimniecībās. Saimniecībā „Mežāres” Ilūkstes novadā uzsākta palieņu pļavu atjaunošana, dabas parka „Dvietes paliene” teritorijā aizaugušajos meliorācijas grāvjos, izcērtot kokus un krūmus. Savukārt Jaunpiebalgas novada saimniecībā „Lielkrūzes” sākti darbi, lai mazinātu dīkšsaimniecības radītā biogēnu piesārņojuma nonākšanu Gaujā.

Jānis Reihmanis

Viena no projekta modeļsaimniecībām ir Jaunpiebalgas novada „Lielkrūzes”. Foto: Jānis Reihmanis

SNOWBAL

Projekta pilnais nosaukums: Barības vielu noteces mazināšana Baltijas jūrā, vienoti apsaimniekojot mitrzesmes un zālājus

Projekta norises laiks: 2011. gada jūnijs - 2013. gada decembris
Finansētāji: Eiropas Savienības struktūrfondu 3. mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” Centrālā Baltijas jūras reģiona Interreg IVA pārrobežu sadarbības programma 2007. - 2013. gadam un projekta partneri

Projektu īsteno: Centrālās Zviedrijas fonds

Sadarbības partneri: Latvijas Dabas fonds un Igaunijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: visa Latvija, Zviedrija, Igaunija un Baltijas jūras reģions

Projekta LDF daļas vadītājs: Gatis Eriņš

Mājas lapa: www.snowbal.net

Mērķi:

- 1) paaugstināt sabiedrības informētības līmeni par ilgtspējīgām apsaimniekošanas metodēm, kas samazina barības vielu noteci uz Baltijas jūru;
- 2) parādīt, ka saimniekošana, ekoloģisko funkciju saglabāšana, dabas aizsardzība un uzņēmējdarbība var tikt apvienoti, saimniekojot ilgtspējīgi.

Projekta ietvaros tiek organizēta sadarbība starp lauksaimniekiem un dabas aizsardzības speciālistiem, lai veicinātu Baltijas jūrai draudzīgāku saimniekošanas metožu apgūšanu un īstenošanu praksē, pieredzes apmaiņa starp Latviju, Igauniju un Zviedriju, kā arī problēmu identificēšana un to risinājumu piedāvāšana. Lai to izdarītu, organizēsīm saimniecību vizītes, līdzdarbosimies Lauku attīstības politikas veidošanā un organizēsīm saimnieku mācības.

Tiks īstenotas arī darbības, kas vērstas uz plašāku sabiedrību – notiks dabas atjaunošanas talkas, tiks gatavoti informatīvi materiāli un brīvdabas izstāde. Vienkāršās faktu lapās tiks apkopoti mums zināmie jebkuram lauksaimniekam pieejamie risinājumi lauksaimniecības noteces mazināšanai uz Baltijas jūru.

Projektu ievadot, 2011. gadā sākts apsekot projekta potenciālās sadarbības saimniecības un apkopot citu valstu labāko pieredzi informatīvo materiālu gatavošanā.

Gatis Eriņš

Mākslīgais mitrājs, kas ierikots dabiski mitrā reljefa iepakā, ļaus lauksaimnieciskajai darbībai maz piemērotās platības izmantot piesārņojuma samazināšanai. Foto: Daiga Brakmane

Kartējuma apkopošana par Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem

Projekta pilnais nosaukums: 2007. - 2013. gada finanšu plānošanas perioda ierobežotas atlasēs 3.5.1.3. Aktivitātes „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” intensīvi apmeklētu Natura 2000 teritoriju ar tūrisma attīstības potenciālu precizētajā sarakstā iekļauto teritoriju dabas aizsardzības plānu kartogrāfiskā materiāla precizēšana aktivitātes īstenošanas paātrināšanai

Projekta norises laiks: 2011. gada jūnijs - augusts

Finansētājs: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītājs: Ģirts Strazdiņš

Lai atvieglotu 2007. - 2013. gada finanšu plānošanas perioda aktivitātes Nr. 3.5.1.3. „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” īstenošanu, projekta ietvaros pēc Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pasūtījuma tika apkopota informācija par Latvijā veiktajiem Eiropas Savienības nozīmes biotopu kartējumiem un to izmantošanas iespējām. Izmantotajiem dati tika apkopoti vienotā ģeogrāfiskās informācijas sistēmas datu slānī, iegūstot informāciju par Eiropas Savienības nozīmes biotopiem 257 912 ha platībā. Papildus tika sagatavoti priekšlikumi Natura 2000 vietu saraksta papildināšanai, kurās par šī finanšu instrumenta līdzekļiem var tikt ierīkota infrastruktūra antropogēnās slodzes mazināšanai.

Informācija par Natura 2000 vietām, kurās prioritāri jāveic antropogēno slodzi mazinoši pasākumi, tika iegūta, analizējot citu projektu un pētījumu datus. Ņemot vērā īso projekta īstenošanas laiku, tā ietvaros netika veikta zinātnisko darbu, ietekmes uz vidi novērtējumu, sugu un biotopu aizsardzības jomā sertificētu ekspertu atzinumu u.tml. darbu ietvaros veikto kartējumu apzināšana un izvērtēšana.

Baiba Strazdiņa

Natura 2000 teritoriju dabas aizsardzības plānu tūrisma infrastruktūras un kartogrāfiskā materiāla precizēšana

Projekta pilnais nosaukums: 2007. - 2013. gada finanšu plānošanas perioda ierobežotas atlasēs 3.5.1.3. aktivitātes „Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” intensīvi apmeklētu Natura 2000 teritoriju ar tūrisma attīstības potenciālu precizētajā sarakstā iekļauto teritoriju dabas aizsardzības plānu kartogrāfiskā materiāla precizēšanu aktivitātes ieviešanas paātrināšanai

Projekta norises laiks LDF: 2011. gada novembris - decembris

Finansētājs: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Projektu īsteno: SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Sadarbības partneris: Latvijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: visa Latvija

Projekta vadītāja: Gundega Freimane

Projekta laikā tika izvērtēta plānotā tūrisma infrastruktūra deviņu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju – Krustkalnu dabas rezervāta, Teiču dabas rezervāta, Ķemeru nacionālā parka, Gaujas nacionālais parks, dabas liegumu „Mežmuižas avoti”, „Sedas purvs”, „Stompaku purvi”, dabas parku „Abavas senleja” un „Embūte” – dabas aizsardzības plānos.

Tika analizētas dabas aizsardzības plānos paredzētās tūrisma infrastruktūras būvniecības iespējas, ņemot vērā zemes īpašumtiesības, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas zonējumu, infrastruktūras tehniskos parametrus, kā arī atbilstību tūrisma plūsmu galvenajiem virzieniem un Eiropas Savienības nozīmes sugu un biotopu atrašanās vietām. Teritoriju atbildīgie eksperti apsekoja tūrisma infrastruktūras objektus dabā, novērtēja esošo situāciju, veica uzmērījumus ar GPS un fotografēja stāvokli, kā arī sagatavoja priekšlikumus tūrisma infrastruktūras izvietojuma precizēšanai. Šie priekšlikumi tika apspriesti LDF ekspertu komisijā, SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” sagatavoja precizēto kartogrāfisko materiālu. Priekšlikumi tika saskaņoti ar atbilstošajām pašvaldībām un AS „Latvijas valsts meži” mežsaimniecībām. Pamatojoties uz tiem, Natura 2000 teritorijās tiks izveidota infrastruktūra.

Gundega Freimane

Kaļķaini zāļu purvi ar orhidejām un raibo kosu ir Eiropā un Latvijā aizsargājami. Foto: Daiga Brakmane

Slokās ezera dabas taka Ķemeru nacionālajā parkā. Foto: Agnese Priede

Natura 2000 teritoriju monitorings

Līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā, Latvija uzņēmās saistības, kas izriet no ES Biotopu direktīvas. Starp būtiskākajām saistībām bija Natura 2000 tīkla izveidošana direktīvas pielikumos iekļauto biotopu un sugu aizsardzībai, un šī tīkla regulāra uzraudzība, veicot tajā sugu un biotopu monitoringu.

Reizi sešos gados ES dalībvalstīm ir jāziņo Eiropas Komisijai par sugu un biotopu stāvokli valstī un Natura 2000 teritorijās. Pirmo atskaiti Latvija iesniedza 2007. gadā, bet nākamā atskaite jāsniedz 2013. gadā, un tā būs jābalsta uz 2007. - 2012. gada periodā iegūtajiem datiem. Šajā laikā jāiesniedz arī atjaunināta Natura 2000 datubāze. Nozīmīga loma šādu datu nodrošināšanā ir Natura 2000 teritoriju monitoringam.

LDF veic biotopu, augu, bezmugurkaulnieku un zīdītāju populāciju monitoringu Natura 2000 vietās trīs projektu ietvaros.

Ainārs Auniņš

Augu un biotopu monitorings

Projekta norises laiks: 2008. gada aprīlis - 2012. gada decembris

Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds

Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds

Projekta norises vieta: Natura 2000 teritorijas visā Latvijā

Projekta vadītāja: Rūta Sniedze-Kretalova

Projekts „Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” 2011. gadā aizvadīja ceturto lauka sezonu. Tā iesākās ar divu dienu ekspertu izbraukuma semināru, kura laikā visi projektā iesaistītie eksperti, kā arī vairāki Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultātes studenti mācījās pazīt vienkāršāko dabisko mežu biotopu indikatoru un specifiskās sugas. Mežu eksperts Viesturs Lārmanis speciāli semināra vajadzībām izstrādāja ērtu metodisku materiālu dabisko meža biotopu sugu pazīšanai atkarībā no substrāta.

Šajā sezonā pirmo reizi veikta biotopa 3270 Dūņaini upju krasti ar slāpekli mīlošu viengadīgu pionieraugu veģētāciju inventarizācija, kartēšana un monitorings, kā arī iegūta būtiska informācija par biotopa identificēšanu.

Kopumā 22 lauka eksperti apmeklēja 89 Natura 2000 teritorijas, kurās notika datu vākšana un kartēšanas darbi, apmeklējot 33 augu un 153 biotopu vietas, un 16 teritorijās veikti kartēšanas darbi. Šie dati tiks izmantoti Natura 2000 datu bāzes aktualizēšanai, kā arī lai sagatavotu valsts ziņojumu Eiropas Komisijai par Biotopu direktīvas ieviešanu laikā no 2007. - 2013. gadam.

Rūta Sniedze-Kretalova

Brūnais dižmēlris ir reta, īpaši aizsargājama augu suga, kas konstatēta Daugavas krastos biotopa 3270 inventarizācijas laikā. 2011. gadā šī suga atzīta par Latvijas Botāniķu un biedrības gada atradumu, un atradēja gods pienākas Ansim Opmanim. Foto: Ansis Opmanis

Biotopu monitorings Priekulānu ezerā. Foto Valda Baronīna

Bezmugurkaulnieku monitorings

Projekta norises laiks: 2008. gada aprīlis - 2012. gada oktobris
Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds
Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds
Projekta norises vieta: Natura 2000 teritorijas visā Latvijā
Projekta vadītājs: Voldemārs Spuņģis

Mērķis: iegūt informāciju par Biotopu direktīvas bezmugurkaulnieku populāciju stāvokli Natura 2000 vietās.

Galvenie uzdevumi 2011. gadā bija monitorēt bezmugurkaulniekus Natura 2000 teritorijās saskaņā ar monitoringa metodiku un ikgadējo apsekojamo teritoriju skaitu, kā arī novērtēt bezmugurkaulnieku populāciju lielumu un sagatavot teritoriju kartes ar apzīmētiem monitoringa transektiem vai punktiem.

2011. gadā bezmugurkaulnieku sugu monitorings tika veikts 23 Natura 2000 vietās un tika novērtēti 16 bezmugurkaulnieku (gliemeņu, gliemežu, spāru, tauriņu, vaboļu, māņskorpionu) sugu populāciju stāvoklis.

Stabilas populācijas konstatētas vienpadsmit sugām: Ziemeļu upespērlenei, biežajai perlamutrenei, četrzobu pumpurgliemežim, slaidajam pumpurgliemežim, spožajam pumpurgliemežim, skabiozu pļavraibenim, ošu pļavraibenim, spilgtajai purvspārei, zaļajai upjuspārei, lapkoku praulgrauzim, brūnvālišu zilenītim.

Šogad veikts monitorings piecām dispersām un grūti konstatējamām sugām: zirgskābeņu zilenītim, Šneidera mizmilim, dobumu māņskorpionam un platajai airvabolei. Arī šajā gadījumā, pat ja sugas indivīdi netika atrasti, to skaita vērtējums sniegts, balstoties uz biotopa kvalitāti un iepriekšējo gadu datiem. Jāņem vērā, ka spožā pumpurgliemeža labākā atradne Skujaines un Svētaines ielejas dabas liegumā atrodas ārpus tā teritorijas. Konstatēta negatīva ganišanas ietekme uz pumpurgliemežiem Vītiņu pļavās.

Voldemārs Spuņģis

Zīdītāju monitorings

Projekta norises laiks: 2008. gada aprīlis - 2012. gada novembris
Finansētājs: Latvijas Vides aizsardzības fonds
Projektu īsteno: Latvijas Dabas fonds
Projekta norises vieta: Natura 2000 teritorijas visā Latvijā
Projekta vadītājs: Gunārs Pētersons

Mērķis: nodrošināt datus Natura 2000 datu bāzei un Latvijas ziņojumam Eiropas Komisijai par Eiropas Savienības Biotopu direktīvas II pielikumā esošo zīdītāju sugu – ūdra, dīķu naktssikspārņa, lāča un lidvāveres – stāvokli izvēlētās Natura 2000 vietās Latvijā.

Ūdru monitoringā 2011. gadā tika apsektas 13 teritorijas no 28 programmā iekļautajām Natura 2000 vietām. Ūdra darbības pēdas tika konstatētas visās teritorijās, izņemot Lielpurvu un Supes purvu. Novērtētais populācijas lielums dažādās Natura 2000 vietās bija no 3-6 līdz 13-17 īpatņiem uz desmit krasta kilometriem.

Dīķu naktssikspārņa monitoringa metodika paredz katras izvēlētās Natura 2000 vietas apmeklēšanu trīs reizes piecu gadu laikā. 2011. gadā tika apmeklētas deviņas no desmit programmā iekļautajām Natura 2000 teritorijām. Dīķu naktssikspārņi tika novēroti visās teritorijās. Septiņās teritorijās tika pārbaudītas 12 šīs sugas mātīšu koloniju mītnes ēkās un veiktas izlidojošo sikspārņu vakara uzskaites. Kopumā deviņās apdzīvotajās kolonijās uzskaitīti 597 šīs sugas izlidojošie īpatņi. Silenes baznīcā un Ilgu muižā uzskaišu laikā bija uzsākti vērienīgi rekonstrukcijas darbi, kas apdraud šo koloniju tālāko likteni.

Lāču monitoringā 2012. gadā apsektas visas septiņas plānotās teritorijas. Lāču klātbūtne pēc to pēdu atradumiem vai anketēto un aptaujāto novērotāju ziņām tika konstatēta piecās teritorijās vai to apkārtnē. Pārbaudes rezultātus šajā gadā varēja negatīvi ietekmēt diezgan sausais pavasaris, kas apgrūtināja pēdu nospiedumu atrašanu. Iegūtie dati liecina, ka lāči visbiežāk uzturas Krievijas un Igaunijas robežu tuvumā. Galvenie iemesli tam ir lielu meža masīvu sastopamība Krievijā, liels purvu daudzums Igaunijā, kā arī samēra maza cilvēku aktivitāte.

Gunārs Pētersons

Zaļā upjuspāre sastopama pie lēni un vidēji ātri tekošiem strautiem, kā arī pie augiem nabadzīgām upēm ar smilšaini dūnainu dibenu.
Foto: Voldemārs Spuņģis

Sikspārņu uzskaites laikā Silenes baznīcā notiek vērienīgi jumta un ārsienų segumu nomaiņas darbi. Tā ir lielākā zināmā dīķu naktssikspārņu kolonija Latvijā ar aptuveni 300 pieaugušajām mātītēm. Pēc remontdarbu pabeigšanas tā var izrādīties sikspārņiem nepieejama. Foto: Kaldis Grants

Dabas aizsardzības plānu izstrāde

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu uzdevums ir saskaņot dabas aizsardzības, dabas resursu izmantošanas, reģiona attīstības, tūrisma un citas intereses tā, lai tiktu saglabātas teritoriju dabas vērtības. Plāns nosaka nepieciešamo dabas aizsardzības un pieļaujamo saimniecisko darbību atbilstoši teritorijas zonējumam. Dabas aizsardzības plāni ir saistoši visu līmeņu teritorijas plānojumam un teritorijas apsaimniekotājiem.

Zinātniski pamatota dabas aizsardzības plānošana ir viens no īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sekmīgas aizsardzības, uzturēšanas un izmantošanas nozīmīgākajiem stūrakmeņiem. LDF speciālisti ir iesaistīti dabas aizsardzības plānošanā jau vairāk nekā 15 gadus, sagatavojot dabas aizsardzības plānus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.

2011. gadā LDF pabeidza septiņu dabas aizsardzības plānu izstrādi dabas liegumiem un Natura 2000 teritorijām divu projektu ietvaros.

Daiga Brakmane

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Skujaines un Svētaines ieleja”

Plāna izstrādes vadītāja: Liene Auniņa
Plāns izstrādāts: 2010. - 2020. gadam

Dabas liegums „Skujaines un Svētaines ieleja” Tērvetes un Dobeles novadā 130 ha platībā izveidots 2004. gadā, lai nodrošinātu Eiropas Savienībā un Latvijā aizsargājamo mežu, pļavu, atsegumu un avotu biotopu, kā arī pēdējo neregulēto Skujaines un Svētaines ieleju posmu saglabāšanu. Dabas liegums ir dabisko biotopu un savvaļas sugu koncentrācijas vieta reģionā ar intensīvu lauksaimniecību.

Dabas liegumā esošie biotopi tiek vērtēti kā reti un aizsargājami visā Eiropas Savienībā. Dabas liegumā atrodas reģionam raksturīga upju, mežu, zāļu purvu un avotu ekosistēma, un īpaši aizsargājamo un reģionam tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijas ir optimālā stāvoklī. Lieguma teritorijas lielāko daļu aizņem dabisks augstas kvalitātes mežu, avoksnāju un purvu, upju, ieleju atsegumu un zālāju biotopu komplekss, un cilvēku saimnieciskā darbība liegumā un liegumam blakusesošajās teritorijās sekmē lieguma dabas un ainavisko vērtību saglabāšanos.

Te konstatētas vairākas Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas, piemēram, lielā zvaigznīte, biežā perlamutrene un pumpurgliemeži. Lieguma teritorijā atrodas arī valsts nozīmes ģeomorfoloģiskais piemineklis „Klūnu atsegums”.

Prioritāte ir saglabāt Svētaines un Skujaines upes posmus kā dabiskas neregulētas ūdensteces un uzlabot to ekoloģisko kvalitāti, kā arī nodrošināt mežaudžu dabisku attīstību. Savukārt mežaudžu nozīme daudzu dzīvnieku sugu saglabāšanā ir mazinājusies pēdējos 20 gados, jo daudzviet pirms dabas lieguma izveides tika veiktas kailcirtes, kā arī izvāktas kritālas. Nepieciešama Sosnovska latvāņa audžu iznīcināšana.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts pēc Zemgales plānošanas reģiona pasūtījuma, un projekts ilga no 2009. gada novembra līdz 2011. gada februārim.

Liene Auniņa

Lai labāk iepazītu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, dabas aizsardzības plānu izstrādes laikā tās apmeklēja vairāki dabas eksperti. Foto: Aivars Slišāns

Palienu meži Skujaines krastos. Foto: Lelde Engēle

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Līvbērzes liekņa”

Plāna izstrādes vadītāja: Liene Auniņa
Plāns izstrādāts: 2010. - 2020. gadam

Pārmitro mežu dabas liegumu “Līvbērzes liekņa” Dobeles un Jelgavas novadā ieskauj saimnieciskie meži. Dabas liegums 144 ha platībā dibināts 1999. gadā ar mērķi saglabāt vērtīgus pārmitrus ošu, apšu, un melnalkšņu mežus ar ozolu piejaukumu. Tas uzskatāms kā Latvijā nozīmīgākais ošu pārmitro mežu sabiedrību etalons ar izcilu bioloģisko daudzveidību, daudz nokaltušiem kokiem.

Dabas liegumā esošie mežu tipi tiek vērtēti kā reti un aizsargājami Latvijā un Eiropas Savienībā. Visu dabas liegumu aizņem pārmitri meži ar dzenveidīgajiem putniem. Te konstatētas vairākas Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

Prioritāte ir saglabāt mežu periodisku applūšanu vismaz to līdzšinējā apjomā un dabisku mežaudžu attīstību. Lieguma apkārtnē un arī liegumā ir izmainīts hidroloģiskais režīms sakarā ar Vecbērzes poldera un Vecbērzes poldera apvadkanāla ierīkošanu 1960. gados un mežu masīva meliorāciju. Šie pasākumi sekmējuši pārmitro mežu pārkrūmošanos gan liegumā, gan ārpus tā, un dabisko zālāju aizaugšanu blakus dabas liegumam.

Dabas vērtību saglabāšanos un palielināšanos liegumā nodrošinātu neiejaukšanās mežaudzēs, kurās vēlama dabiska meža attīstība. Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt to, ka visā lieguma teritorijā mežaudzes attīstās dabiski, optimālos hidroloģiskos apstākļos un tajās sastop katram meža biotopam raksturīgās augu un dzīvnieku sugas.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika secināts, ka būtu nepieciešams paplašināt dabas liegumu, iekļaujot tajā blakus esošos bioloģiski vērtīgus pārmitros mežus. Potenciālajā paplašinājumā atrodas arī mazā ērgļa mikroliegums un vairāku īpaši aizsargājamu augu sugu atradnes.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts pēc Zemgales plānošanas reģiona pasūtījuma, un projekts ilga no 2009. gada novembra līdz 2011. gada februārim.

Liene Auniņa

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Zaļezera purvs”

Plāna izstrādes vadītāja: Liene Auniņa
Plāns izstrādāts: 2010. - 2020. gadam

Dabas liegums „Zaļezera purvs” ar pārejas purviem, ezeru un slapjiem mežiem atrodas Vecumnieku novadā, to ieskauj lauksaimniecības zemes.

Dzērvenāju liegums „Zaļezera purvs” 397 ha platībā tika izveidots 1977. gadā, lai nodrošinātu apkārtnes iedzīvotājiem iespēju lasīt dzērvenes. Kopš 2005. gada dabas lieguma platība ir 328 ha, un tas saistīts ar to platību izslēgšanu no dabas lieguma, kurās netika konstatētas nozīmīgas dabas vērtības.

Dabas liegums ietver pārmitro mežu un purvu, ezeru un karsta kriteņu kompleksu. Lai gan dabas lieguma izveidošanas galvenais iemesls bija saglabāt Ezera purvu kā dzērvenju lasīšanas vietu, dabas liegumā atrodas virkne citu dabas vērtību, kuras tiek vērtētas kā retas un apdraudētas visā Eiropas Savienībā. Konstatētas vairākas Eiropas Savienībā un Latvijā retas un īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas. Liegumā atrodas 11,1 ha dabisko meža biotopu.

Plāna izstrāde pierādīja, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās plānotie pasākumi jāaplūko plašākas teritorijas kontekstā. Ikviena īpaši aizsargājamā dabas teritorija, neatkarīgi no tās platības, ir saistīta ar blakus notiekošajiem procesiem un cilvēka darbību, un tas jāņem vērā plānu izstrādātājiem. Īpaši tas attiecas uz plānu izstrādi mitrājiem, ja tiek plānoti nosusināšanas ietekmes mazināšanas pasākumi vai tiek izteikts priekšlikums neuzturēt susināšanas grāvjus, kā arī gadījumos, kad jāuztur valsts nozīmes ūdensnotekas.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts pēc Zemgales plānošanas reģiona pasūtījuma, un projekts ilga no 2009. gada novembra līdz 2011. gada februārim.

Liene Auniņa

Dabas lieguma apmeklējums kopā ar dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupu.
Foto: Andis Liepa

Purvainā meža ainava Zaļezera purvā. Foto: Liene Auniņa

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Rožu purvs”

Plāna izstrādes vadītāja: Gundega Freimane
Plāns izstrādāts: 2011. - 2026. gadam

Dabas liegums „Rožu purvs” atrodas Salas novadā. Tas izveidots 1987. gadā kā augstā purva liegums ar mērķi saglabāt nepārveidotas dabiskās purva ekosistēmas un savdabīgās purva ainavas, tā platība ir 1010 ha.

Liegums ietver vērtīgu augstā purva biotopu kompleksu ar pārejas purva un purvainu mežu elementiem. Centrā atrodas izcila kvalitātes neskarts augstais purvs ar purva lāmām, ciņiem un ieplakām. Perifēro daļu veido dažādas kvalitātes mežaudzes – galvenokārt purvaini meži, kas attīstījušies gan dabisku apstākļu dēļ, gan antropogēnās darbības – meliorācijas grāvju susinošās ietekmes rezultātā.

98% no lieguma teritorijas konstatēti Eiropas nozīmes īpaši aizsargājami biotopi. Te konstatētas 15 Putnu direktīvas I pielikuma sugas. Purva atklātajā daļā ligzdo dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, dzērve u.c. purva putni, savukārt purva malu netraucētajās mežaudzēs – melnais stārķis, zivjērglis un mazais ērglis.

Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķis ir saglabāt Rožu purva biotopu kompleksu ar atjaunotu, optimālu hidroloģisko režīmu un nodrošināt labvēlīgu aizsardzības statusu aizsargājamo un tipisko purva augu un dzīvnieku sugu populācijām, īpaši putniem.

Galvenais teritoriju ietekmējošais faktors ir pagājušā gadsimta otrajā pusē uzsāktā purva nosusināšana – teritorijas D, DR un R malās izveidotais meliorācijas grāvju tīkls. Lai atjaunotu purva dabisko hidroloģisko režīmu, ieteikts veikt svarīgāko apsaimniekošanas pasākumu – purva atjaunošanu, izveidojot dambju sistēmas no 59 kūdras dambjiem uz grāvjiem, kas vēl novada ūdeņus no purva. Dambju būve plānota 138 ha platībā, purva hidroloģiskā režīma izmaiņas sagaidāmas 235 ha platībā.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts Latvijas Universitātes īstenotā LIFE+ projekta „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros no 2010. gada maija līdz 2011. gada jūnijam.

Gundega Freimane

Rožu purva ainava. Foto: Daiga Brakmane

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Aizkraukles purvs un meži”

Plāna izstrādes vadītāja: Valda Baroniņa
Plāns izstrādāts: 2011. - 2021. gadam

Dabas liegums „Aizkraukles purvs un meži” atrodas Aizkraukles novadā un aizņem 1532 ha.

Darbs šajā teritorijā jāva uzzināt daudz jauna. Te vēl arvien aug gandrīz visas agrāk zināmās retās augu sugas un tika atrastas vēl jaunas – nu jau kopumā 23 vaskulāro augu un desmit sūnu sugas. Teritorija negaidīti izrādījās īpaši nozīmīga arī Eiropas direktīvas putnu sugu ziņā: konstatēta 21 īpaši aizsargājama suga. Zināms, ka, piemēram, zivjērglis šajā purvā ligzdo jau vismaz 25 gadus. Arī bezmugurkaulnieku fauna izrādījās bagātīga – piecas īpaši aizsargājamas kukaiņu un desmit gliemežu sugas, tostarp tikai četrās vietās Latvijā atrastais resnais pumpurgliemezis. 87% no dabas lieguma aizņem Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami biotopi, un te konstatētas 75 īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

Viena no teritorijas galvenajām vērtībām ir veciem mežiem apaugušās minerālaugsnes salas purvā. Plāna izstrādes laikā veikta ne vien šo salu bioloģisko vērtību inventarizācija, bet apzināti arī to vēsturiskie nosaukumi: Liepu sala, Garā sala, Vepra sala, Brūkleņu sala, Apšu sala – tie ir tikai daži nosaukumi, kuri, cerams, laika gaitā vairs neizzudīs no šīs apkārtnes vietvārdiem, jo gan plānā, gan bukletā par teritoriju ievietota karte ar šiem vēsturiskajiem nosaukumiem.

Kā jau daudzi Latvijas purvi – arī daļa no Aizkraukles purva ir norakta, un kūdras ieguve bīstami tuvojas dabas lieguma robežām. Purvu vietām šķērso dažādos laika periodos izrakti nosusināšanas grāvji, ko plāna ietvaros paredzēts dambēt, veicinot ūdens režīma atjaunošanos.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts Latvijas Universitātes īstenotā LIFE+ projekta „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros no 2010. gada maija līdz 2011. gada jūnijam.

Valda Baroniņa

Aizsargājamais lāksis veido plašas audzes Aizkraukles purva mežainajās salās. Foto: Valda Baroniņa

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Melnā ezera purvs”

Plāna izstrādes vadītāja: Valda Baroniņa
Plāns izstrādāts: 2011. - 2021. gadam

Līdz šim par dabas liegumu „Melnā ezera purvs” bija zināms nedaudz – 2004. gadā tas tika nodibināts galvenokārt putnu dēļ. Platības ziņā nelielā teritorija (317 hektāri) ir maza daļa no agrāk gandrīz 10 000 ha plašā Cenas tīreļa, kura lielākā daļa tagad ir nosusināta, pakļauta kūdras ieguvei vai tās vietā plešas lauksaimniecības zemes.

Pēc visu organismu grupu izpētes jāsecina, ka putni vēl arvien ir teritorijas galvenā vērtība – te konstatētas 17 sugas, kas iekļautas Putnu direktīvas I pielikumā, kas šādai nelielai teritorijai Rīgas tuvumā ir vērā ņemami. Nozīmīgākā pastāvīgi ligzdojošo sugu grupa ir purva putni, un pie dabas lieguma aizsardzībai prioritārām putnu sugām pieder te ligzdojošās purva tilbītes un dzērves. Šķiet, putniem netraucē netālu esošā lidosta „Rīga”, kaut gan pāri purvam ik pēc piecām minūtēm zemu laižas lidmašīnas. Toties lidostas darbiniekus satrauc purva un ezera kā putnu pulcēšanās vietu tuvums, jo putni var apdraudēt lidojumu drošību. Izstrādājot plānu, šis apstāklis bija jāņem vērā.

Viena no ainaviskākajām vietām teritorijā ir Melnais ezers – raksturīgs purva brūnūdens ezers ar tumšu ūdeni, kūdrainiem krastiem un bez ūdensaugiem. Ezera apkārtnē novērota liela kukaiņu daudzveidība un vienlaikus arī barošanās vieta sikspārņiem. Reto augu ziņā gan teritorija izrādījās nabadzīga – purvā sastopamas vien tipiskās purvu sugas.

Purvs saglabājies kā maza dzīvības salīņa intensīvi saimnieciski izmantotā teritorijā. No visām pusēm to apjož plati un dziļi meliorācijas grāvji. Arī pašu purvu šķērso grāvji, tāpēc no kaut cik dabiska purva pāri palicis nedaudz. Apmēram 60% no teritorijas aizņem dažādā pakāpē ietekmēti trīs Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami purva biotopi. Lai uzlabotu purva hidroloģisko stāvokli, dabas aizsardzības plāna ietvaros tika paredzēta 54 dambīšu būvniecība uz nosusināšanas grāvjiem.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts Latvijas Universitātes īstenotā LIFE+ projekta „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros no 2010. gada maija līdz 2011. gada jūnijam.

Valda Baroniņa

Dabas liegums un Natura 2000 teritorija „Aklais purvs”

Plāna izstrādes vadītājs: Jānis Reihmanis
Plāns izstrādāts: 2011. - 2021. gadam

Dabas liegums „Aklais purvs” Jaunjelgavas novadā dibināts 1999. gadā un tā kopējā platība ir 2003 ha.

Teritorija vērtējama kā izcila šeit sastopamo dabas vērtību ziņā. Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami biotopi dabas liegumā ir 1620,9 hektāri, kas sastāda 81% no tā kopējās platības.

Viens no nozīmīgākajiem negatīvajiem faktoriem, kas ietekmē lieguma dabas vērtības, ir vēsturiski dažādos periodos veiktās purva hidroloģiskā režīma izmaiņas. Kaut arī purvā nav ierīkots blīvs grāvju tīkls, tomēr lielākajos tā ezeros ūdens līmenis ticis pazemināts un ir veikti dabisko ūdensteču regulēšanas un pārveides darbi, kā arī vairāku meliorācijas grāvju izveide. Ņemot vērā liegumā veikto hidroloģisko izmaiņu vēsturi, tās ietekme bijusi ilglaicīga.

Dabas aizsardzības plānā izvirzītie teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi ir saglabāt Aklā purva dabas lieguma augstā purva biotopu kompleksu ar atjaunotu, optimālu hidroloģisko režīmu, dabas lieguma kopējās ekoloģiskās funkcionalitātes saglabāšanu, un liegumā sastopamo Latvijas un Eiropas Savienības aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu.

Plānotie apsaimniekošanas pasākumi paredz purva hidroloģiskā režīma atjaunošanu, purva atklātās daļas atjaunošanu (nevēlamā apauguma novākšanu) un egles piemistrojuma samazināšanu boreālajos priežu mežos. Lielāko daļu apsaimniekošanas pasākumu paredzēts paveikt LIFE+ projekta ietvaros. Tajā skaitā – veikt aizsprostu izbūvi purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai, informējošu bukletu izdošanu, informācijas stenda uzstādīšanu, izglītojošu semināru organizēšanu, filmas uzņemšanu, kā arī veikt hidroloģisko un veģetācijas monitoringu.

Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts Latvijas Universitātes īstenotā LIFE+ projekta „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros no 2010. gada maija līdz 2011. gada jūnijam.

Jānis Reihmanis

Latvijā īpaši aizsargājams putns ūpis ligzdo Melnā ezera purvā.
Foto: Aivars Petrīns

Alu spulgsūna ir mitriem un slapjiem boreālajiem mežiem raksturīga apdraudētā sūnu suga, kas dabas liegumā sastopama uz izgāztu egļu saknēm.
Foto: Jānis Reihmanis

Latvijas Dabas fonda komanda 2011. gadā

LDF darbinieki:

Liene Auniņa, Ainārs Auniņš, Valda Baroniņa, Līga Bernāne, Daina Bojāre, Daiga Brakmane, Zaiga Brača, Ilze Danefelde, Lelde Eņģele, Gatis Eriņš, Gundega Freimane, Ivars Kabucis, Oskars Keišs, Aija Jakubovska, Ilze Ķuze, Jānis Ķuze, Viesturs Lārmanis, Aivars Petriņš, Gunārs Pētersons, Ilze Priediece, Inese Pudāne, Gunita Pužule, Edmunds Račinskis, Jānis Reihmanis, Ieva Rove, Rūta Sniedze-Kretalova, Voldemārs Spuņģis, Baiba Strazdiņa, Ģirts Strazdiņš, un Laura Zvingule.

LDF brīvprātīgie palīgi:

Svetlana Akimova, Andris Avotiņš jun., Linda Danefelde, Mārīte Firstova, Kaldis Grants, Aigars Kalvāns, Elīna Medne, Dace Pīrāga, Laura Pozņaka, Inga Račinska, Marta Sanda, Iveta Teibe, Romāns Vēveris un Sandra Vikmane.

LDF darbinieki nometnes noslēgumā Ziemupē 2011. gada augustā. Foto: Arnis Zacmanis

Latvijas Dabas fonda atbalstītāji un ziedotāji

Ziedotāji:

SIA „Vidzemes mežsaimnieks” un privātpersonas

Ieviesto projektu finansētāji:

Sadarbības partneri Latvijā:

Baltijas Vides Forums-Latvija, Dabas aizsardzības pārvalde, Diena.lv, Elm Media, SIA „Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”, žurnāls „GEO”, Ilūkstes novada dome, karšu izdevniecība „Jāņa sēta”, Latvijas Botāniķu biedrība, Latvijas Entomologu biedrība, Latvijas Hidroekoloģijas institūts, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Latvijas Universitāte, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte, Latvijas Universitātes Bioloģijas studentu asociācija, Latvijas Universitātes Botāniskais dārzs, Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”, Pasauls dabas fonds, Tūrisma attīstības valsts aģentūra, Vides aizsardzības klubs, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Vides risinājumu institūts.

Sadarbības partneri Eiropā:

ARK Nature, Asociācija Ronas dabas un ainavas attīstībai, Baltijas Vides Forums – Igaunija, Baltijas vides forums – Lietuva, Centrālās Zviedrijas fonds, Dienvidrietumu Somijas tradicionālo lauku ainavu biedrība, AS „Goldengrass”, Greifsvaldes Universitāte, Igaunijas Dabas fonds, Igaunijas Dabaszinātņu universitāte, Igaunijas Jūras institūts, Igaunijas Ornitoloģijas biedrība, Kretingas Valsts mežsaimniecības uzņēmums, Norvēģijas ziemeļvalstu ainavu organizācija, Somijas Medniecības un zvejniecības izpētes institūts, Somijas Vides institūts, Starptautiskās ekoloģu asociācijas Minskas nodaļa, Tallinas Tehnoloģiju Universitātes Jūras sistēmu institūts, Tartu Universitāte, WWF Zviedrija, Zviedrijas Vides aizsardzības aģentūra, Žuvintas biosfēras rezervāta administrācija.

Pašvaldības:

2011. gadā LDF īstenotos projektus sadarbības ietvaros atbalstījušas 23 novadu un pilsētu pašvaldības.

LDF ir starptautisko nevalstisko organizāciju biedrs:

EU-RUSSIA CIVIL SOCIETY FORUM
ГРАЖДАНСКИЙ ФОРУМ ЕС-РОССИЯ

LDF ir vietējo nevalstisko organizāciju biedrs:

Latvijas Dabas fonds pateicas visiem atbalstītājiem un sadarbības partneriem!

Reģistrācijas nr. 40008019379
Norēķinu konta nr. LV51HABA000140J039356, Swedbank, Bankas kods HABALV22
Dzirnavu iela 73-2
Rīga, LV-1011
Tālrunis: 67830999
Fakss: 67830291
E-pasts: ldf@ldf.lv
www.ldf.lv
http://twitter.com/ldf_lv

Izdots 2012. gadā
Pārskata redaktore: *Daiga Brakmane*
Korektors: *Edmunds Račinskis*
Māksliniece: *Kristīne Janmere*
Drukāts: SIA „Gandrs poligrāfija”
Pirmā vāka foto: *Ilze Priedniece* (dzērves pavasarī)
Pēdējā vāka foto: *Daiga Brakmane* (dižozola miza)
Pārskats iespiests uz videi draudzīga papīra, kam piešķirts FSC sertifikāts.

Latvijas Dabas fonda

2011. gada darbības pārskats

Latvijas Dabas fonds
Dzirnavu iela 73-2
Rīga, LV-1011
Tālrunis: 67830999
Fakss: 67830291
E-pasts: ldf@ldf.lv
www.ldf.lv
http://twitter.com/ldf_lv